

Fyzikální veličiny

úloha 1

Vyjádřete pomocí základních jednotek soustavy SI:

- (a) 200mm, 0,2dm, 370nm, 150 miliónů km, $2 \cdot 10^{-3}$ cm,
- (b) 200mg, 100mg, $124 \cdot 10^6$ g, 20t, $0,05 \cdot 10^3$ t,
- (c) 5min, 1,5h, 18ms, 1den, 1rok,
- (d) 7km^2 , 1mm^3 , 250cm^3 , 150l, 200ml,
- (e) $1\text{km} \cdot \text{h}^{-1}$, $5\text{km} \cdot \text{h}^{-1}$, $130\text{km} \cdot \text{h}^{-1}$, $30\text{km} \cdot \text{s}^{-1}$, $300000\text{km} \cdot \text{s}^{-1}$.

úloha 2

Vypočítejte bez kalkulačky

- (a) $2 \cdot 10^4 \text{m} - 15 \cdot 10^3 \text{m} =$
- (b) $0,5 \cdot 2,5 \cdot 10^3 \text{kg} \cdot (6 \text{m} \cdot \text{s}^{-1})^2 =$
- (c) $8 \cdot 1,5 \cdot 10^3 \text{kg} \cdot \text{m}^{-3} \cdot 500 \cdot 10^{-8} \text{m}^3 =$
- (d) $\frac{6,67 \cdot 10^{-11} \text{m}^3 \cdot \text{kg}^{-1} \cdot \text{s}^{-2} \cdot 6 \cdot 10^{24} \text{kg}}{(6380 \text{km})^2} =$

[(a) 5000m, (b) 45000kg·m²·s⁻² (c) 0,06kg, (d) 9,8m·s⁻²]

úloha 3

Které z následujících vzorců vyhovují rozměrové zkoušce?

(a) $m = \frac{m_1 + m_2}{m_1}$ (m je hmotnost)

(b) $v = \frac{s}{t} + v_1$ (s je dráha, v je rychlost, t je čas)

(c) $s = \frac{v^2}{2g}$ (s je dráha, v je rychlost, $[g] = \text{m} \cdot \text{s}^{-2}$)

úloha 4

Které měření bylo přesnější? Porovnejte relativní chyby.

- (a) $l = 29,6\text{cm}$, $\Delta l = 1\text{mm}$ (pravítko),
- (b) $l = 80\text{km}$, $\Delta l = 100\text{m}$ (tachometr).

[(a) $\delta l = 0,33\%$, (b) $\delta l = 0,12\% \Rightarrow$ přesnější je (b)]

úloha 5

Italský fyzik Enrico Fermi kdysi poznamenal, že doba vyučovací hodiny (45 minut) je přibližně 1 mikrostoletí. Vyjádřete mikrostoletí v minutách a určete relativní chybu tohoto odhadu.

[$t = 53\text{min}$, $\delta t = 17\%$]

úloha 6

V modelu Sluneční soustavy znázorníme Slunce jako pomeranč. Použijeme-li stejné měřítko, jak velká a v jaké vzdálenosti pak bude Země? Jak daleko se bude nacházet ke Slunci nejbližší hvězda (Proxima Centauri)? Počítejte přibližně.

[1mm, 10m, 2700km]

úloha 7

Velikost atomového jádra je řádově 10^{-15} m. Celý atom má řádově 0,1 nm.

- (a) Kolikrát je atom větší než jádro?
  - (b) O kolik řádů je atom větší než jádro?
  - (c) Pokud by jádro mělo velikost pomeranče, jak velký by byl celý atom?
- [10 000, 5, 10 km]

úloha 8

Jeden atom zlata váží přibližně $3,3 \cdot 10^{-25}$ kg.

- (a) Kolik atomů zlata je ve vzorku o hmotnosti 1 ng?
  - (b) Představte si, že vlastníte zlatý fond, kde vám každou sekundu přibude miliarda atomů zlata. Jaká bude hodnota fondu po 100 letech?
- Počítejte s cenou zlata 1000 Kč/g.

[$3 \cdot 10^{12}$, 1 Kč]

úloha 9

V meteorologii se množství spadlých srážek často udává v milimetrech vodního sloupce. Na město o rozloze 20km^2 dopadlo při silné bouři 50 mm srážek. Vyjádřete objem spadlé vody v litrech.

[10^9 litrů]

úloha 10

O kolik minut později zapadá Slunce na nejzápadnějším místě České republiky ($12^\circ 5'$ východní délky) oproti nejvýchodnějšímu místu ($18^\circ 50'$ východní délky)?

[27 minut]

úloha 11

Země má přibližně tvar koule s poloměrem 6378 km.

- (a) vypočítejte její obvod v m,
  - (b) objem v m³,
  - (c) průměrnou hustotu, víte-li že hmotnost Země je $5,9 \cdot 10^{24}$ kg.
- Výsledky správně zaokrouhlete.
- [(a) $40 \cdot 10^6$ m, (b) $1,1 \cdot 10^{21}$ m³ (c) $5400\text{kg} \cdot \text{m}^{-3}$]

úloha 12

Mějme krychli o hraně 1 m, kterou rozdělíme na malé krychličky o hraně 1 mm.

- (a) Malé krychličky poskládáme do řady. Jaká bude její délka?
  - (b) Jaký bude celkový povrch všech malých krychliček?
- [1000 km, 6 000 m²].

úloha 13

Snímač digitálního fotoaparátu má rozměry 23,6 x 15,8 mm a rozlišení 10 megapixelů. Jak velká oblast připadá na 1 pixel?

[$S = 37,3 \cdot 10^{-6}$ mm², $a = 6,1 \cdot 10^{-3}$ mm]

úloha 14

Převeďte 20 mil na km s použitím následujících převodních vztahů:

1 míle = 5280 stop, 1 stopa = 12 palců, 1 palec = 2,54 cm.

[32,2 km]

úloha 15

Laserová tiskárna má rozlišení 300 dpi (dots per inch), česky bodů na palec. To znamená, že na délku jednoho palce dokáže vytisknout 300 rozlišitelných bodů. 1 palec = 2,54 cm. Vypočítejte vzdálenost dvou sousedních bodů v milimetrech.

[0,085 mm]

úloha 16

Porovnejte výhody a nevýhody historických definic metru:

1791 – Jedna desetimilióntina vzdálenosti od rovníku k severnímu pólu.

1889 – Délka etalonu ze slitiny platiny a iridia při teplotě tání ledu, uložené v mezinárodním archivu pro míry a váhy.

1983 – Vzdálenost, kterou urazí světlo ve vakuu za $\frac{1}{299\,792\,458}$ s.

úloha 17

(a) Uveďte příklady měření fyzikálních veličin, která provádíme v běžném životě.

(b) Uveďte pár příkladů systematické chyby měření.

(c) Ve kterých případech je místě opakovat měření víckrát?

úloha 18

Často nemáme k dispozici žádné měřicí přístroje či pomůcky. Pak se musíme spolehnout na odhad. Navrhněte a případně vyzkoušejte způsoby odhadu následujících veličin.

- (a) délka,
- (b) čas,
- (c) hmotnost.